

Motion till riksdagen

1988/89: Kr239

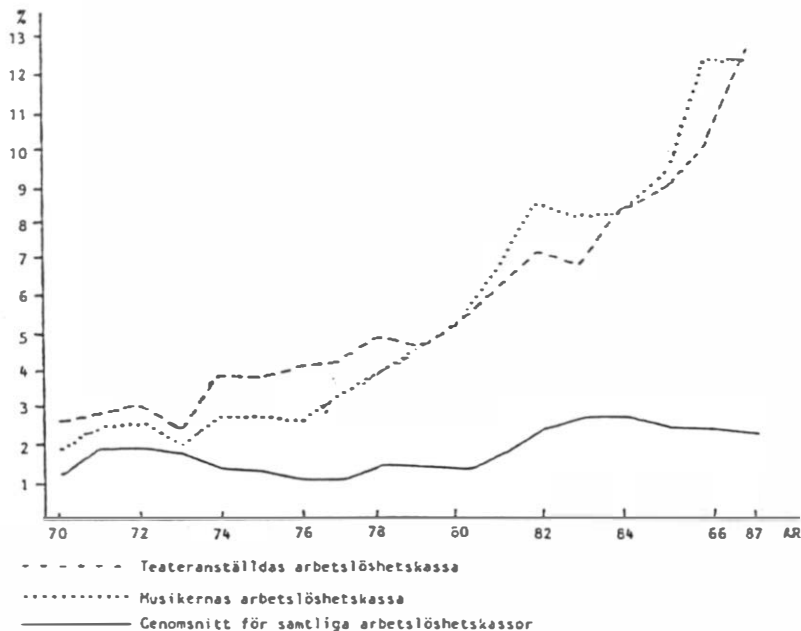
av Lars Werner m. fl. (vpk)

Konstnärstödets

Konstnärernas ekonomi

Konstnärernas ekonomiska förhållanden kännetecknas sedan länge av en olycksbådande kombination av låga inkomster och hög arbetslöshet. I början av 70-talet låg arbetslösheten i musikernas och teateranställdas arbetslöshetskassor obetydligt över genomsnittet för alla A-kassor, men sedan har skillnaden ökat snabbt, år efter år. Det framgår av nedanstående kurva.

Andelen arbetslösa i teateranställdas och musikernas erkända arbetslöshetskassor och i samtliga kassor åren 1970-1987.
Källa: AMS.

Också för 1988 redovisar AMS för dessa grupper siffror som inger bekymmer. Så var under tiden januari–november i genomsnitt 9,7% av medlemmarna i musikernas arbetslöshetskassa utan arbete. För teateran-

ställda var siffran 14,4%. För musikerna hade därmed situationen i viss mån förbättrats jämfört med 1987, men för teateranställda hade den ytterligare försämrats. Arbetslösheten i musikerkassan är nästan sex gånger och i teaterkassan mer än åtta gånger så hög som genomsnittet för samtliga A-kassor (1,7%).

Också för bild- och formkonstnärerna – som i egenskap av fritt verkssamma kulturarbetare inte är anslutna till någon A-kassa – är läget ytterst bekymmersamt. Det framgår av följande siffror från kulturarbetsförmedlingen som varje kvartal rapporterar antalet sökande som inte fått arbete.

Budgetåret 1986/87 var antalet kvarstående individuellt sökande i genomsnitt 7 048, dvs. 212 fler än föregående år. Av dem var 29% scenkonstnärer, 26% bildkonstnärer och formgivare samt 22% musiker. Bildkonstnärer och formgivare svarar för den i absoluta tal största ökningen sedan året före.

Detta är talande – och skrämmande – fakta, som är väl kända för regeringen. Trots det är budgetpropositionens förstärkningar av konstnärsstödet ytterst begränsade.

Den enda större ökningen utgörs av den höjning av bibliotekersättningen som staten och författarförbundet redan avtalat om. I övrigt räknas anslagen F 4 Visningsersättning och F 5 Bidrag till konstnärer upp med 4%. Det är liksom tidigare år mindre än vad som kan väntas motsvara inflationen. Därutöver föreslås en höjning med en milj. kr. av anslaget F 5. Den ska emellertid också täcka ca 100 000 kr. i bortfallande tjänstebrevs rätt för författarfonden och konstnärsnämnden.

En femtonprocentig anslagshöjning

Regeringens förslag innebär en fortsatt urholkning av konstnärsstödet realvärde. Vi anser mot den bakgrund som ovan skisserats att situationen motiverar betydligt kraftigare satsningar på konstnärsstödet än regeringen föreslår.

Den 1 juli 1987 höjdes anslaget till visningsersättning åt bild- och formkonstnärer med 10 milj. kr. Anslagets värde hade dittills minskat med 11% sedan det infördes 1982. Realvärdet har emellertid redan på nytt börjat urholkas, genom att höjningen den 1 juli 1988 inte kompenserar inflationen.

Konstnärsnämnden föreslår att visningsersättningen höjs med 15%, vilket motsvarar en ökning med 3 488 000 kr. jämfört med regeringens förslag.

Vi ansluter oss härtill och föreslår att anslaget F 4 Visningsersättning åt bild- och formkonstnärer för budgetåret 1989/90 utgår med 33 000 000 kr.

Konstnärns- och projektbidrag fördelas av författarfonden och konstnärsnämnden ur anslaget F 5 Bidrag till konstnärer. Både fonden och nämnden hemställer att anslaget höjs.

Vi föreslår att anslaget höjs med 2 600 000 kr., dvs. med 800 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit, vilket ungefärligen motsvarar en femtonprocentig höjning, jämfört med föregående år.

Därutöver föreslår vi följande särskilda satsningar på konstnärsstöd.

Bild- och formkonstnärer

Genom Sveriges bildkonstnärsfondj ger konstnärsnämnden bl. a. bidrag till svenska och i Sverige bosatta konstnärers utställningar i utlandet.

Denna verksamhet är av stor betydelse för att sprida kunskap om svensk konst i andra länder. För konstnärerna själva är det av stor vikt att direkt få konfronteras med utländska kolleger och kritiker. Både antalet sökande och antalet beviljade bidrag har ökat för varje år sedan stödformen infördes år 1982. Förra budgetåret uppgick dessa bidrag till 330 000 kr. I år har 400 000 kr. avsatts.

Vidare finansierar konstnärsnämnden tillsammans med konstakademien, NUNSKU och Svenska institutet två ateljéstipendier som ger svenska konstnärer tillfälle att under ett år arbeta i ateljer i två av det internationella konstlivets viktiga metropoler, nämligen New York och Berlin. Konstnärsnämndens bidrag, som svarar för lejonparten av kostnaderna, uppgår innevarande budgetår till 190 000 kr.

Vi föreslår att konstnärsnämnden – utöver vad regeringen föreslagit – under anslaget F 5 Bidrag till konstnärer anvisas 1,0 milj. kr. att i första hand användas för bidrag till utställningar i utlandet och till stipendier för arbete i ateljer utomlands. Därigenom ökar möjligheterna att stödja konstnärer i dessa viktiga avseenden, samtidigt som ca 600 000 kr. av nuvarande medel frigörs till andra angelägna insatser för bild- och formkonstnärer.

Tonkonstnärer

Upphovsmän till litterära verk får sedan drygt 30 år ersättning för att böcker används på bibliotek. Önskemål om att också komponister skall få en sådan ersättning framfördes första gången av STIM 1968.

Hösten 1985 framlade konstnärsnämnden i utredningsrapporten Ersättning för biblioteksmusik ett konkret förslag om ersättning till såväl komponister som musiker och sångare för att noter och fonogram används för utlåning och som referensexemplar (när det gäller fonogram också för enskild avlyssning) på bibliotek. Först budgetåret 1988/89 avsattes en miljon kronor för ändamålet. Det var ungefär en tredjedel av vad konstnärsnämnden föreslagit.

Enligt konstnärsnämndens förslag skall en kollektiv ersättning till komponister, musiker och sångare utgå med ett belopp per notexemplar och fonogram som finns på biblioteken, motsvarande ersättningen för referensexemplar av litterära verk. Om den tillämpas på nu kända uppgifter om antal noter och fonogram som är tillgängliga via folkbiblioteken skulle ersättningen för noter uppgå till 1 350 000 kr. och för fonogram till 1 530 000 kr., dvs. sammanlagt 2 880 000 kr.

Ersättningen för användning av noter bör enligt förslaget tillföras en nyinrättad fond, Sveriges komponistfond, medan ersättningen för användning av fonogram delas lika mellan den och en likaledes nyinrättad fond, Sveriges musikerfond. I samband därmed bör konstnärsnämndens nuvarande arbetsgrupper för upphovsmän på musikområdet och för musiker och sångare ombildas till styrelser för resp. fonder.

Vi ansluter oss till vad konstnärsnämnden anført och föreslår att Sveriges komponistfond inrättas och tillförs 2 115 000 kr. (1 350 000 kr i notersättning + 765 000 kr. i fonogramersättning) samt att Sveriges musikerfond inrättas och tillförs 765 000 kr.

Dessa medel bör anvisas under nya anslag. Till dessa bör också föras den miljon som nu anvisas som ersättning till komponister och musiker för den fria biblioteksutlåningen. Vårt förslag innebär därmed en utgiftsökning om 1 800 000 kr.

Scen- och filmkonstnärer

Budgetåret 1978/79 tillfördes konstnärsnämnden 1 milj. kr. för bidrag till filmprojekt. Under de följande åren ökade anslaget efter hand, tills det 1981/82 uppgick till 2 365 milj. kr. Med början den 1 juli 1982 överfördes dessa medel successivt till Svenska Filminstitutet. Det betydde dock inte att konstnärsnämndens ansvar för filmarna försvann. Eftersom nämndens anslag under de följande åren endast ökat marginellt, har möjligheterna att ge filmstöd varit ytterst begränsade.

Konstnärsnämnden har begärt att återfå en del av de medel som den tidigare disponerade för stöd till filmprojekt. Samma önskemål har framförts av Svenska Teaterförbundet och Oberoende Filmares Förbund. De båda organisationerna framhåller bl. a. behovet av bidrag till experimentell film. Vidare betonar de att den konstnärliga yttrandefriheten och mångfalden ökar om det finns fler organ som ger bidrag till icke-kommersiell, konstnärligt syftande film.

Konstnärsnämnden anger i sin anslagsframställning att dessa medel skall användas bl. a. som startbidrag till unga filmare, som bidrag till film- och videoexperiment och som bidrag till författare av manus till icke-kommersiell, konstnärligt syftande film.

Den bidragsgivning som konstnärsnämnden vill svara för är avsedd att fylla behov som nu inte tillgodoses eller endast tillgodoses i otillräcklig omfattning av filminstitutets kortfilmsstöd. Bifall till förslaget leder därför inte till administrativt dubbelarbete.

I slutet av förra året slöts ett nytt film- och videoavtal, som beräknas tillföra filminstitutet ytterligare 25 – 30 milj. kr. I detta läge bör 2 000 000 kr. av det filmstöd som anvisas under anslaget G 2 överföras från filminstitutet till konstnärsnämnden. Det rör sig om ungefär en procent av de sammanlagda medel som filminstitutet disponerar. På denna punkt innebär vårt förslag inte en ökning av anslagsramen, endast en omfördelning.

Inkomstgarantier

Inkomstgaranti kan beviljas konstnärer som svarar för konstnärlig verksamhet av hög kvalitet och stor betydelse för svenskt kulturliv. För närvarande finns 129 garantirum, varav sju avser personer som haft tidsbegränsade lärartjänster inom högre konstnärlig utbildning och ett professor Pontus Hultén. Regeringen föreslår att två nya garantirum inrättas för lärare vid konstfackskolan, vilkas förordnanden upphör den 1 juli 1989.

Inkomstgaranti utgår med varierande belopp upp till fem gånger basbeloppet för allmän försäkring, beroende på innehavarens inkomster i övrigt. Den som har en årsinkomst på 163 000 kr. får inte ut någon del av garantisumman. Av dem som hade inkomstgaranti hela 1988 fick 39 ut mellan 100 000 och 129 000 kr (högsta möjliga summa). Lika många fick ut mindre än 25 000 kr. Återstoden fick belopp däremellan. Ett tjugotal har aldrig fått ut någon del av garantisumman.

Konstnärsnämnden föreslår att 20 av de garantirum som inte nu utnyttjas får användas för nya innehavare av inkomstgaranti.

Enligt vad vi erfarit tar konstnärsnämnden och författarfonden, som föreslår regeringen innehavare av inkomstgaranti, numera hänsyn till vilka inkomster de konstnärer som kan komma i fråga har. Siffrorna ovan visar att drygt 30 % av dem som har garanti fick ut mer än 100 000 kr. under förra året. Det visar att inkomstgarantierna fyller en viktig funktion för personer som gör betydelsefulla insatser av hög kvalitet på olika konstområden men som har låga inkomster.

Eftersom åtskilliga garantirum på grund av tidigare praxis vid fördelningen inte utnyttjas, föreslår vi att riksdagen uttalar att ytterligare 20 garantirum skall inrättas under mandatperioden. Början bör göras genom att sju garantirum inrättas från och med den 1 juli 1989. Kostnaden häreför kan beräknas till 700 000 kr.

Undersökning av konstnärernas ekonomiska situation

De fakta om konstnärernas situation på arbetsmarknaden som refererades i inledningen till denna motion behöver kompletteras med en mera omfattande kartläggning av kulturarbetarnas ekonomiska förhållanden. Allting tyder på att nödvändigheten av kraftfulla insatser för att ge konstnärer på alla områden bättre förutsättningar för att utöva sin konst därmed kommer att framstå ännu klarare.

Sådana undersökningar gjordes både i slutet av 60-talet och i slutet av 70-talet. Sedan dess har någon motsvarande studie inte gjorts. Statistiska centralbyrån påtalar i nu gällande treårsprogram behovet av att göra en sådan undersökning vart femte år. Erforderliga medel – drygt 500 000 kr. – har dock hittills inte kunnat avsättas.

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samorganisation (KLYS) har under 1988 ytterligare poängterat vikten av att en undersökning, jämförbar med den som utfördes 1977, snarast kommer till stånd. Konstnärsnämnden föreslår i sin anslagsframställning för 1989/90 att SCB tillförs de medel som behövs för att undersökningen skall kunna genomföras – dvs. en halv miljon kronor.

Vi tillstyrker förslaget men anser att pengarna skall anvisas konstnärsnämnden, som sedan beställer undersökningen hos SCB.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen till Visningsersättning åt bild- och formkonstnä-

rer för budgetåret 1989/90 anslår 3 488 000 kronor utöver vad regeringen har föreslagit,

2. att riksdagen till Bidrag till konstnärer för budgetåret 1989/90 anslår 3 600 000 kronor utöver vad regeringen har föreslagit avseende

* en generell höjning med 15 % (+ 2 600 000 kronor)

* ökat stöd till utställningar i utlandet och till stipendier för arbete i ateljéer utomlands (+ 1 000 000 kronor),

3. att riksdagen beslutar att inrätta Sveriges komponistfond och Sveriges musikerfond från och med den 1 juli 1989 inom myndigheten konstnärsnämnden,

4. att riksdagen till komponistfonden under ett nytt anslag för budgetåret 1989/90 anslår 2 115 000 kronor,

5. att riksdagen till musikerfonden under ett nytt anslag för budgetåret 1989/90 anslår 765 000 kronor,

6. att riksdagen beslutar att anslaget F 5 Bidrag till konstnärer minskas med 1 000 000 kronor, motsvarande den nuvarande anslagsposten för särskilda insatser för upphovsmän på musikområdet och musiker och sångare, som förs till komponist- och musikerfonderna,

7. att riksdagen beslutar att konstnärsnämnden från anslaget G 2 Filmstöd tillförs 2 000 000 kronor för stöd till filmprojekt,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att antalet inkomstgarantier under mandatperioden skall ökas med 20, varav sju från och med den 1 juli 1989,

9. att riksdagen beslutar att konstnärsnämnden för budgetåret 1989/90 anslår 500 000 kronor för en undersökning av kulturarbetarnas ekonomiska förhållanden.

Stockholm den 20 januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Hans Pettersson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Alexander Chrisopoulos (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Elisabeth Persson (vpk)

